

ІСТОРІЯ ПЛАСТУ 1911-1930

Як повстала пластова організація

Може ви собі уявляєте, що одного дня др. Олександр Тисовський (Дрот) сказав “від нині буде Пласт і він буде виглядати так...” Було це складніше. Дрот познайомився зі скавтігом через книжку Бейден-Павела *Scouting for Boys* і в 1911 створив при Академічній Гімназії у Львові пластову групу, члени якої склали присягу 12 квітня, 1912 року (дивись ЮНАК 2/96). Того самого року, незалежно від Дрота, Іван Чмола зорганізував пластовий гурток при фізкультурній організації *Січ* (яка не мала нічого спільного із Січовими Стрільцями). Член спортової організації *Сокіл*, Петро Франко (син Івана Франка), також заложив пластові гуртки. Всі три взяли за основу своїх гуртків скавтську систему і традиції українського козацтва.

Як розвивалася пластова організація

Щоб з'єднати різні пластові групи (Дрота, Чмоли і Франка) створено в 1913 Організаційний Пластовий Комітет. Того року вийшов Дрота підручник *Пласт* і Петра Франка *Пластові гри і забави*. В 1915 група пластунів під опікою Дрота зорганізувалися в перший полк пластунів ім. Петра Конашевича-Сагайдачного. При школі сестер Василянок у Львові створено перший дівочий відділ - полк ім. Марти Борецької. Пласт відновив діяльність по війні на Західній Україні, яка тоді була під польською окупацією. В 1921 вийшла книжка Дрота *Життя в Пласті*. В 1922 прийнято назву організації – Український Пластовий Улад (УПУ). В роках 1924 до 1930 Пласт дуже поширився. 12 квітня, 1924 скликано Перший Верховний Пластовий З'їзд на якому було 100 представників із 29 полків. Установлено Верховну Пластову Раду, яку очолив Дрот, і Верховну Пластову Команду під проводом Северина Левицького (Сірого Лева). Замінено систему великих полків на курінну (3-5 гуртків) і іме-новано перших 15 виховників-скавтмастерів. В 1925 створено Улад Українських Старших Пластунів, а в 1927 – Улад Українських Пластових Новаків. Продовж цих років розвитку Пласту відносини українців з польською владою погіршувалися і 23 липня, 1928 року, влада розв'язала Пласт на Волині, а 26 вересня, 1930 року – в Галичині.

Пластові табори і зустрічі

В літі 1913 відбувся перший мандрівний табір, організований Іваном Чмолою, а перший сталий табір зорганізував Петро Франко в 1914. Війна перебила таборування, але в липні 1922 відбулася перша прогуляка *Лисових Чортів* в Карпати. В 1924 Іван Чмола зорганізував перший інструкторський табір в Кам'янці, на якому було 100 пластунів. До 1930 Чмола був комендантом і душею інструкторських таборів. Коли польська влада не дала дозволу на “пластовий злет”, Сірий Лев зорганізував у липні, 1924 “припадкову зустріч” пластунів із 9 міст Галичини на Писаному Камені в Карпатах – першу пластову зустріч. Наступного року (1925) з'явилося 205 пластунів на скелях Бубнища біля Болехова, а в серпні 1926 – на зустріч на Соколі вже приїхала поліція. Від тоді відбувалися тільки окружні зустрічі. В 1925 митрополит Андрей Шептицький подарував землю - Сокіл біля Підлютого - на табір для юнацтва. Щорічно там відбувалися 2-4 табори по 3-4 тижні на перемену чоловічі і жіночі. Митрополит також подарував землю в Остодорі на новацькі табори. Таборування поширювалося: відбувалися табори в Карпатах і на Закарпаттю і водні мандрівки по Дністрі, на Волині і Поліссю.

Матеріальна база Пласту

Звідки одержували пластуни гроші і матеріальні засоби на імпрези, табори, видання, однострої, шатра, човна і т.д? Частинно із вкладок своїх членів, а частинно із своєї праці. Велику роль у придбанні фондів грали пластові заробітки, такі як пакування продуктів. Існувала кооператива *Пласт*, яка продавала пластовий виряд а також інші речі для заробітку. Були добродії Пласту: один з найбільших – митрополит Андрей Шептицький. В деяких місцевостях Пластприят організував грошеві збірки. Допомогали також американські емігранти.

Продовжується →

Скавтінг в східній Україні

В російській імперії скавтінг почався в 1910 на зразок британських скавтів. Були скавтські загони і в Україні. В 1914 році Бейден-Павел їздив по Росії і був також у Києві. В лютому 1917, після упадку російського царя, створено перший загін українських скавтів. Пише один бувший український скавт, “володіння українською мовою, знання української історії –були обов’язкові для кожного скавта. До скавтських загонів належали як і хлопці так і дівчата. Наприкінці 1917 року було 90 скавтів в Чернігові і 120 у Білій Церкві.” Скавти в східній Україні нічого не знали про діяльність Пласту в Галичині, хоч деяка пластова література прийшла на схід із Січовими Стрільцями. Советська влада остаточно заборонила скавтінг в 1922 і створила комуністичні організації молоді.

Пласт і світовий скавтінг

В 1921 Верховна Пластова Команда старалася про прийняття Пласту до Міжнародної Скавтської Конференції і одержала відповідь, що може бути тільки одна скавтська організація з кожної території-держави і щоб Пласт увійшов у порозуміння з польським скавтінгом. Беручи до уваги ворожі стосунки польської влади до українців, ВПК на таке не погодилася. Зате Пласт на Закарпаттю (в Чехословаччині) належав до *Союзу Чеських Скавтів* і як частина того союзу був членом міжнародного скавтіngu.

Пласт поза українськими землями

В 1920-их роках повставали пластові-скавтські групи при українських церковних парафіях Канади і Америки. В 1924 в Канаді була зареєстрована організація молоді *Пласт* при товаристві *Січ*. Вона діяла кілька років, але не мала зв’язків з Пластом в Україні. Після заборони Пласту в Галичині, в жовтні, 1930 в Празі, Чехословаччині створено Союз Українських Пластунів Емігрантів (СУПЕ).

Скільки було пластунів в роках 1911-1930?

У звіті за 1925 рік, Сірий Лев пише, що було в Україні 37 діяльних куренів (19 мужеських, 17 жіночих, 1 мішаний), 4 курені і 5 гуртків УСП. При 9 куренях були новацькі гуртки. Разом було 1750 юнацтва (1070 хлопців, 676 дівчат), 138 старшого пластуна і 200 новацтва. До того було 34 старших опікунів (переважно учителів але також 3 священників, 1 адвокат, 2 ремісників і 2 банкових урядників). В 1930 році було 93 юнацьких куренів, 25 куренів УСП і УПС і разом – 6,000 пластунів – поділених на 10 округ.

* * *

ІСТОРІЯ ПЛАСТУ 1911-1930 Витніть чотирикутники із картону. Поділіть їх на дві частини (так як доміно). На першому доміно, на верхній частині напишіть ПОЧАТОК а на долішній частині – перше питання. Відповідь на це питання напишіть на горішній частині наступного доміно а на долішній – друге питання і т.д. Зробіть 22 доміно, таких як на цій сторінці. Перечитайте сторінку *Історія Пласту 1911-1930*. Порозкидайте доміно і зложіть їх в ланцюг Історії Пласту 1911-1930. (Це може бути змаг на час).

Д І О Н М О П Л А С Т	Як називалися 1-ші пластові відділи?	полки	Хто був дороди Пласту?	митрополит Андрей Шептицький	
ПОЧАТОК	Дата першого оловоного зізлу?	Життя в Пласті	Як було джерело фондів Пласту?	Бейден- Павел	КІНЕЦЬ
Місто в якому засновано Пласт?	Марта Борецька	Які відділи створив 1-ий пластовий зізд?	Северин Левницький	Хто привіз пластову літературу на схід?	93
Львів	Хто був патрон 1-го пластунка?	курені	Організатор зустрічей в Карпатах?	Січові Стрільці	Скільки було юнацьких куренів в 1930?
Як називався Дрот?	Пластові гри і забави	Коли розв'язано Пласт в Галичині?	Соки	Організація де належали пластуни Закарпаття?	37
др. Олександр Тисовський	Як назвали Пласт в Карпатах?	26 вересня, 1930	Місце юнацьких таборів в Карпатах?	Союз Чеських Скавтів	Скільки було юнацьких куренів в 1925?
Дата першої пластової присяги?	12 квітня, 1912	Організатор інструктор- ських таборів?	Іван Чмола	Що це було СУПЕ?	Українських Пластунів Емігрантів Союз